

Numerul 33.

Oradea-mare 15/28 august 1904.

Anul XL

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$, de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Discursul președintelui Iosif Vulean

la deschiderea adunării generale a Societății pentru fond de teatru român, în Brad, la 15/28 august 1904.

Domnilor și doamnelor,

Temelia artei teatrale este adevărul. A reprezenta viața așa precum este ea, cu virtuțile și viciile sale, iată misiunea scenei. Deci noi, Societatea care are problema să pregătească înființarea instituției teatrale române aici în țară, stăm în serviciul adevărului. Tot ce facem, tot ce zicem, tot ce propovăduim, are să poarte eticheta adevărului.

Ferice de noi căroara soartea ne-a dat aceasta însărcinare, căci a sta în serviciul adevărului este postul cel mai cinstit. A arăta neamului din care faci parte, oglinda reală a ființei sale, în care să-și vadă toate calitățile și slăbiciunile, este cea mai importantă faptă națională. Aceasta oglindă ofere neamului prilejul să se cunoască și astfel să știe ce are să desvolve și ce trebuie să înlătureze.

Timpu cel mai potrivit pentru aceasta manifestare este la adunările noastre generale, unde se întrunește o mare parte a elementelor fruntașe. Aici ni se impune să discutăm serios starea noastră culturală; să examinăm progresul intelectual, să relevăm părțile bune, să arătăm scăderile; și să căutăm mijloacele de îndreptare.

Să uzăm dar și de aceasta întrunire și să stăm de vorbă asupra mersului propășirii noastre. Să studiem mișcarea noastră culturală și să ne spunem părerile sincer, fără incunjur, cum ni le inspiră conștiința, căci numai astfel putem să fim folositori națiunii, iar nu aprobând totul de frica popularității, făcând complimente și elogi nemeritate, ca să încasăm aplauzele ieftine ale vulgului neprișcut.

Întocmai cum institutele de bani își prezintă la finea anului bilanțul de profit și de pierderi: astfel avem să ne fixăm și noi cumpăna progresului și re-

gresului. Cu cât bilanțul este mai exact, cu atât institutul e mai trainic; cu cât cumpăna noastră e mai reală, cu atât arată mai fidel stadiul în care se află cultura românească.

Dacă ne rotim privirea în jur de noi, inima ni se umple de bucurie, văzând progresul ce am atins. Nu-i vorba, stăm încă prea departe de ținta dorită, ne aflăm abia la începutul stăruinței noastre de propășire; — cu toate aceste rezultate de până' acum trebuie să ne producă încredere; căci prin el putem să constatăm puterea de viață a elementului românesc.

Neajutați de nimeni, ba de multe ori vârandu-li-se bețe în roată, Românii au pus umăr la umăr și toți într'un gând și c'un suflet, au scos din sărăcia lor comoare scumpe pentru ridicarea și afirmarea ființei naționale.

Iubirea de neam este izvorul nostru mântuitor. Să ne dăm mâna ca să nu poată fi putere în lume, care să ne înlăture sentimentul acesta. Să jurăm că mai bine murim toți, decât să-l stingem din peptul nostru.

Iubirea de neam a făcut în rândurile noastre în cei cincizeci de ani din urmă, minuni de progres.

Priviți biserica și ve închinați avântului ce a luat cultura preoției; cercetați instrucțiunea publică, gimnaziile și școlile — cele mai multe înființate în intervalul acesta — și stringeți cu respect mâna profesorilor și învățătorilor cari își fac datoria; admirați numărul mare al clasei noastre inteligente, resărite în deceniile din urmă; lăsați inima voastră să palpate de emoțiuni cerești, când vedeți tinerimea noastră venind cu focul sacru al entuziasmului și cu cumpeneala oamenilor cari se pregătesc pentru știință; dar mai cu seamă aduceți tot devotamentul vostru, adorarea unui neam întreg, încântătoarei cununii de Românce, cari simt, vorbesc și cetesc româneste.

Secolul trecut s'a încheiat pentru noi Românii d'aici cu un progres înuimitor. Înaintașii noștri ne-au lăsat o moștenire din care putem să ne asigurăm existența. Asigurarea aceasta înseamnă să se facă prin o muncă stăruitoare, urmând direcțiunea stabilită de dânsii, profesând principiile lor, punându-ne în serviciul altruismului, care jertfește totul pentru binele de obște.

Înaintașii noștri au avut drept steag conducător idealismul. Acesta le-a luminat calea eșirii din întuneric, acesta le-a dat curaj și bărbăție să înfrunte toate pedecile, acesta le-a înăurit bucuria triumfului.

Mult mai slabi decât noi, ei nici odată n'au cunoscut frica; mai puțin luminați decât generațiunile actuale, ei au stabilit principii, cari au să lumineze d'apururi calea științei române; mult mai săraci decât noi, ei au întemeiat instituțiuni de cari cei de astăzi nici a visă n'am cuteză.

Pentru că ei au stat neconținut sub farmecul idealismului, care deschide tot noue orizonturi, vrăjește voinței aripi înălțătoare și insuflă în vâni putere la lucru; iar noi ne depărtăm din ce în ce mai mult de acest izvor dătător de viață și ne închinăm unor curente nălucitoare, cari sleesc energia, sting curajul șiucid ori ce gândire mai înaltă.

Noul curent suride la naivitatea bătrânilor cari au urnit niște idei gigantice și s'au jertfit pentru ele. Face haz de idealistul pripășit în secolul acesta, ca o remășiță a copilăriei unui neam. Enunțiază că idealismul s-a trăit traiul și-a mâncat mălăul. Și proclamă un nou principiu conducător, căruia îi zice realism, care înseamnă nu este decât încarnațiunea intereselor personale. Altruismul dispăre din ce în ce mai desevărsit, cei mai mulți își caută numai de trebile lor și ori ce acțiune mai mare pentru ridicarea neamului e decretată imposibilă.

Protopărinții noștri trăiau în dragoste frățească și astfel înaintau. Noi suntem desbinați ca dușmanii cei mai înverșunați. În locul dragostei, s'a cocoțat în capul tuturor întreprinderilor noastre discordia, care omoară în germene ori ce idee.

Am umblat prin toate centrele noastre, înseamnă n'am găsit armonie, clasa noastră inteligentă în tot locul e divizată în partide, cari se combat strajnic.

Se ceartă pe tema confesionalismului, pe ceea ce poziții sociale; pe tema naționalismului, pe ceea ce averii; pe tema politiceii, pe ceea ce mișcărilor culturale; pe tema originii familiare, pe ceea ce rolului ce le compete: în sfârșit pe toate temele posibile și imposibile. Cearta aceasta produce urmări foarte triste. Ura în multe locuri este atât de înverșunată, că tot ce propune unul este respins de celalalt și astfel nici o lucrare nu se poate înjghieba.

În toate părțile și în mijlocul tuturor cercurilor își scoate capul hydra invidiei, care cu limba ei otrăvește totul. De țai înciripat o stăricică, te calumniază; de jertfești ceva pentru binele de obște, te acuză că vrei să fii popular; de te-ai ridicat nițel în stima publică, te tărfaște; de ai izbutit să-ți câștigi un codru de pâine, te defaimă; de ești bătrân, te bârfește; de ești tiner, îți pune stavilă. Ori ce propui ori ce faci, ești criticat și învinuit cu interese murdare. Nimica nu e bine, dar nu-ți-se spune cum ar trebui să se facă. A dărimă tot ce clădesc alții, dar a nu reconstrui nimica, ci a lăsa totul în

ruină. Iată opera funestă a invidiei, marea boală românească.

Tablou posomorât acesta, dar adevărat. Este mai bine să-l mărturisim pe față, căutând a-l corege, decât să-l ascundem, căci reul tănuit tot izbucnește.

Entuziasmul din timpurile renașterii noastre slăbește din ce în ce mai reu. Atunci la adunările noastre culturale se întruniază toată elita clasei noastre inteligente de pretotindenii, de și căi ferate nu prea erau și călătoria se făcea două-trei zile cu trăsura cu mari osteneli și jertfe materiale; astăzi, când comunicațiunea a devenit ușoară și ieftină, ne bucurăm dacă putem să salutăm la aceste întruniri pe cei din partea locului și pe cei din împrejurime. Ceialalți, porecliți „fruntași“, cred că-și implinesc datoria, dacă trimit câte o depeșă de felicitare.

Sunt foarte caracteristice aceste adunări. A une ori în ele se întrunesc atât de puțini, că abia se pot compune obicnutele comisii. La banchet înseamnă vine lume multă și numărul toaștanților despre misiunea descendenților divului Traian e mai mare decât al acelora cari au participat la adunare. Iar sara la bal, sala e înțesată, căci grosul publicului vine după adunare pentru bal. Riportorii ziarelor scriu despre adunare zece rânduri, despre banchet o sută și despre bal trei sute. Aceasta aprețiere este semnificativă pentru măsura interesării cu care obștea noastră întâmpină și petrece adunările sale culturale. Însemnătatea cea mai mare se dă balului. Din cele petrecute la adunare aflăm, că fiind timpul înaintat lecturile intrate nu s'au putut ceti; despre bal cetim coloane de fraze, din cari vedem că au luat parte o sută două-zeci de părechi, din cari două brave românețe au purtat costum național, că s'a jucat și „Romana“, — dar nu ni se spune că aproape nimeni nu o știe și că covârșitoarea majoritate a damelor nu conversă românește.

De câte ori văd atâta lume cultă românească, me prinde mirarea că starea noastră culturală nu înaintează mai repede. Clasa inteligentă românească a devenit atât de mare și puternică, încât dacă fiecare s-ar face datoria, am produce minuni.

Să nu mi se observe, că pedeca înaintării noastre mai grabnice e sărăcia, căci înființarea celor aproape o sută de bănci românești, cu capitaluri de milioane toate din punga noastră, desmint eclatant scuza sărăciei. Dacă am fi atât de săraci, precum se susține, n'am fi fost în stare să înființăm nici un institut de bani, cu atât mai puțin să dăm viață unei serii de ele.

Și dacă totuș suntem săraci, apoi sărăcia noastră nu are cauza ei în lipsurile materiale, ci aiurea. Fie un popor cât de mic, cât de asuprit, cât de lipsit de bunătățile vieții: el nu este sărac, dacă în peptul seu arde focul sacru al entuziasmului, care îi alimentează speranța și încrederea în viitorul seu. Entuziasmul nostru scăzut, noi ne perdem pe zi ce merge magnetul conducător, ne abatem de pe calea croită de străbunii noștri și rătăcim pe drumuri cari ne duc la prăpăstii. Idealismul nostru stins, ajungem la rezultatul că pentru scopuri culturale nu ne dăm mâna să putem jertfi câțiva bani, căci suntem săraci, — dar în acelaș timp ne ntreținem să semnăm cât de multe acții la banca ce se înființează. Pentru scopuri generale, punga noastră rămâne închisă și nu

mai sprijinim decât aceea ce ne aduce folos material personal.

Suntem săraci de imboldul ceresc care să ne îndemne la fapte înalte, suntem săraci de darul de a jertfi pentru binele comun, suntem săraci de spiritul care să ne învețe a fi impersonali, suntem săraci de dragostea care să ne 'mpreune frați cu frați, suntem săraci de puterea a ne învinge invidiile personale, suntem săraci de dorul a da mână de ajutor aceluia cari lucrează pentru înaintarea neamului, suntem săraci de idealuri cari să ne încălzească sufletul amortit. *Iată sărăcia noastră.*

În asemenea împrejurări, firește, înaintarea noastră culturală lasă mult de dorit. Am făcut, cei drept, un progres mare, dar acesta nu stă în proporție cu puterile noastre. Mult mai puțin înaintăm, decât cât am putea, căci numai o mică parte a neamului își dă concursul la marea operă a răspândirii luminii.

Cu nespuse bucurie și cu legitimă mândrie vedem înmulțirea bărbaților noștri de știință, progresul unora din gimnaziile și alte școli medii ale noastre, cu deosebită fericire aplaudăm înființarea și munca rodnică a Reuniunilor femești și a școalelor civile de fete, constatăm cu plăcere deschiderea a mii de școale de la sate pentru instrucțiunea poporului: dar inima ni se stringe de durere și de rusine, când aflăm numărul înspăimântător de mare al analfabeților, când cetim că sunt o mulțime de sate unde un suflet de om nu știe să cetească și să scrie. Și în durerea noastră esclamăm: *Unde sunteți preoți și învățători?* Cum veți da seamă a Totputernicului de marea misiune ce vi s'a încredințat!?

Un interesant fenomen ne oferă literatura noastră. Sermana, este atât de mică și săracă, încât nu o putem numi decât: început de literatură.

E mică și săracă, dar să nu ne mirăm de starea ei înapoiată, căci cine o sprijinește? Aproape nimeni. Ea se naște și-ș țârește zilele ca orfana părăsită. Ar vrea să-și îplinească misiunea, dar nu poate, n'are cu ce să trăiască și moare de foame.

Mai de mult, par că publicul nostru sprijină mai călduros literatura română. Când repositat Gavra încep să scoată la lumină „Teatrul” seu și „Chronica” lui Șincai, nu eră preot de pe vremuri în a cărui casă modestă să nu le fi aflat. Astăzi trece drept raritate acela din clasa numită „inteligentă” care cumpără câte o carte românească.

Ceea ce am zis în general despre literatură, se poate aplică în special la presa noastră. La alte națiuni, presa este un ram industrial foarte rentabil; la noi un mijloc să-ți istovești viața și să-ți cheltuiești paralele. În ceea ce mai diferim de lumea străină, este productul special al publicului românesc, care se numește „abonant restanțier”.

În starea aceasta tristă, ce ne ofere indolența clasei noastre inteligente, ne licărește ca o lumină salvatoare deșteptarea poporului. Dacă „inteligința” nu cumpără cărți românești și nu sprijinește ziaristica, avem nespusea mângăere și plăcere să vedem cu câtă bucurie poporul nostru știutor de carte își dă bănișorii pentru produsele presei populare, cum se răspândește prin toate satele române — cu conducători harnici — broșurele și organele de publicitate menite pentru popor.

Ceea ce mai trebuie să accentuăm în favorul

poporului nostru, este, afirmarea sa pe terenul teatral. Câtă vreme clasa noastră mai ridicată numai ici-colo dă câte o reprezentație teatrală, poporul în toate părțile urcă scena și surprinde lumea cu talentul seu. Raportul prezentat în fie-care an de secretarul societății noastre, arată că reprezentațiile teatrale date de popor se tot înmulțesc și că ele formează marea majoritate a tuturor reprezentațiilor de diletanți.

Aceasta constatare, în fața decadenței ce ne izbește din partea păturei mai culte, ne indică unde avem să căutăm tăria noastră în viitor. Poporul ne este mântuința. *Lui să ne închinăm!*

Rentoreându-ne la literatura noastră și în special la literatura beletristică, putem să afirmăm că pricina pentru care ea nu poate lua un avânt, este lipsa sprijinului femelesc.

La alte națiuni beletristica are cercul ei de aderență în deosebi la femei. La noi cercul acesta este cât se poate de îngust. În lipsa de creștere românească, cele mai multe dame române nu citesc românește. Și dacă dau oareș-care sprijin ideilor noastre culturale, sprijinul acesta se manifestă numai prin prezentarea lor la balurile românești.

Femeia română încă nu este la înălțimea misiunii sale culturale. Vorbă îndreznăută aceasta în fața toasturilor obișnuite pentru preamărirea „femeii române”. Vorbă cutezată, dar întemeiată.

Priviți charta neamului românesc și aveți să ve convingeți.

Întrați în saloanele de dincolo de Carpați și vi se va părea că suntați în Franța. Damele conversează și citesc numai franțuzește.

Dincoace de Carpați, de-alungul graniței spre România, cultura damelor noastre din pătura mai avântată este germană. Pretotindenii numai cărți și reviste germane. Ele vorbesc și românește, dar limba de intimitate a lor este cea germană.

Odată am avut o discuție foarte interesantă cu o damă din părțile acelea.

— Poftește în biblioteca mea, — mi-a zis dânsa — și ai să vezi că critica dtale e prea severă. Eu am și produsele literare române mai de seamă.

Și dându-i brațul, intrarăm în biblioteca ei, un salonaș cochet, în mijlocul căruia se află un etager cu cărți legate luxos.

Dau o privire repede asupra raftului dinaintea mea. Și citesc cu voce naltă:

— Schiller, Heine...

Dar dama me intrerupe, arătând alte volume: — Eminescu, Coșbuc...

Și se uită la mine cu un aer triumfător.

Eu luai în mână volumele să le frunzăresc. Schiller și mai cu seamă Heine se vedea că a fost mult cetit, căci se cunoșteau urmele mânilor pe fie-care pagină. Eminescu și Coșbuc eră curat curățel, par că tocmai atuncia ar fi eșit de sub teasc.

Arătând aceste volume doamnei, îi zisei:

— Curățenia acestor volume arată devotamentul înalt ce simțiți pentru literatura română.

Doamna a înroșit și n'a mai zis nici un cuvânt...

Întocmai cum în părțile marginase, cultura damelor române este germană, astfel la cele mai din lăuntru țerii este ungurească. Nici acolo, nici aice,

literatura noastră nu se găsește acasă. Este mic, foarte mic, numărul acelor, pe a căror masă de cețit, găsești o carte sau o revistă românească. Mai cu seamă la fosele eleve ale școalelor civile de fete înființate în timpul din urmă.

Când femeia română inteligentă va avea o cultură mai românească, atunci și beletristica noastră va înflori.

*

Ochirea ce am făcut asupra stării noastre culturale să ne pună pe gânduri și să căutăm cu toții mijloacele de îndreptare, ca astfel să putem ridică neamul nostru la nivelul dorit.

Elemente cu cari putem să facem urcușul acesta, avem destule. Să deșteptăm curajul de inițiativă, să închiegăm forțele de muncă, să insuflăm convingerea datoriei, să înarmăm pe toți cu credința victoriei și succesul are să fie strălucit.

Suntem un neam de oameni nu prea mulți, în mijlocul națiunilor mari. Dar numărul mic să nu ne descurajeze. În cursul stăruințelor noastre să ne inspire vecinic curaj profeticele cuvinte ale augustei regine-poete Carmen Sylva: „Nu trebuie țermuri mari, trebuie numai inimă mare!“ Nu trebuie ca o națiune să fie mare, e destul să aibă numai oameni cu inimă mare, pentru ca ea să înflorească și să fie fericită.

Oameni cu inimă mare îți doresc ție, scumpul meu neam românesc!

*

Cu aceasta dorință deschid adunarea generală.

S o n e t.

*Cum au putut cei rei să ne despartă,
Înstreînând din ochi-ne privirea,
Și ce păcat a sevărșit iubirea
Și visul meu, de lumea azi me ceartă?...*

*În al meu cânt eu preamărit-am firea,
Ce fără tine ar fi fost deșartă;
Azi nici cântarea nu mi se mai iartă
Și lirei mele cer azi amuțirea.*

*Tu, suflet tiner, dorul ți-l ascunde,
Sugrumă visul îndrășneț în tine;
Norocul teu l-au dus a mării unde...*

*Tu, lira mea, cântările le ține,
La cântul teu azi nime nu răspunde —
Poate-or veni iar zilele senine!*

I. U. Soriecu.

U n u i p o e t.

*De ce te târăi în țerină
Pe-un loc îngust și mărginit,
Când drumul teu este croit
Până 'n zenit?!*

*De ce vrei să-ți omori simțirea?
Nu știi cum curge de turbat
Un riu, ce-a fost împiedecat,
Și vadurile și-a spălat?!*

*Ocupă-ți locul teu în frunte
Printre luceaferi luminoși,
Să nu te-ajungă veninoși,
Și tina celor mincinoși!*

Elena din Ardeal.

Singur în lume.

I

Înaintea bisericii din sat, după datina remasă din I moși-strămoși, flăcăi voinici și fete încântătoare au întins o horă falnică, o horă veselă, plină de foc.

Mai tot satul e adunat înaintea bisericii. Moșnegi bătrâni și matroane cu părul înalbit de greutatea anilor ce le apasă umerii. bărbați și femei, toți răpiți de bucurie privesc jocul viori al odraslelor lor, și în șoptete line, în șoptete încete, ca și când ar voi să nu conturbe farmecul jocului, își spun fericirea de care sunt frământați.

Din când în când apoi privirile lor cu bucurie și mai mare se lasă asupra sburdalnicilor și neastâmpăraților copilași și copilițe, cari prinși de mânuțe, câte doi și trei, aci în pas încet, aci în pas grăbit, apoi în fugă ocolese hora. Și rid cu nevinovăție și vorbesc cu glas tare. Pare că lumea întreagă e a lor, O! pentru cât nu ar da ei bucuria și fericirea aceasta, că mama i-a îmbrăcat frumos, le-a dat haine de serbătoare și i-au adus la horă!...

La un timp lăutarii înceată cu cântul. Fetele aleargă la mame, flăcăii rămân cu bărbații. Toți vorbesc cu animație, fețele lor spun că au uitat toate necazurile vieții...

De o parte a horei stă un fecior și o fată și șoptesc încet între ei. Flăcăul e Mitru Pângăreanului, iar fata Floarea Codreanului.

— Spune-mi, dragă Floare, că nu mi-i uită câtă vreme voi fi la oaste?

— Taci, taci, Mitrule, nu vorbi așa, că toată vorba îmi străpunge inima. Numai îmi mai mărești durerea.

— Nu am de gând să fac asta, pentru că și eu știu ce e durerea, știu cât e de grea, de nemiloasă. Voesc înse să știu, că oare dragostea ta rămânea-va tot cea de acum și în vremea lungă ce am să o petrec la oaste, Dumnezeu bunul știe, pe ce pământ străin. Dacă inima ta nu va încetă de a bate pentru mine, dacă me vei avea drag și în despărțare, atunci viața mea va fi cu mult mai ușoară, nu voi simți atât de adânc greutatea și necazurile de cari o să fiu părtaș, pentru că voi afla mângăere în credința dulce, că aleasa inimei mele me are în drag, me iubește și înalță rugăciuni către Părintele cereș pentru mine...

Aici Mitru s'a oprit. Un suspin lung, un suspin înăbușit i-a eșit din pept. În ochii frumoși și negri a Floarei se jucau două lacrimi ca două mărgele.

Nu au mai schimbat nici o vorbă. Pare că le eră frică să zică ceva. Numai ochii le vorbeau și ei spuneau mahnirea lor, spuneau plânsul dureros al inimilor lor iubitoare.

Soarele e spre asfințite. Mai câteva clipite și dispăre de pe cerul senin ca zimbetul unei fecioare, ca să facă loc sorei lui, blândeii lune.

Lăutarii deci reîncep cântul și hora pornește de nou. Acum e mai veselă, e mai cu mult foc, căci e cea de pe urmă.

— Mergem să jucăm și noi, a zis Mitru.

— Bine, dragă, a răspuns Floarea.

Și s'au prins și ei în horă...

La vre-o două luni de zile Mitru fu luat la oaste și dus departe de satul lui iubit, despărțându-l de iubiți-i părinți și răpindu-l din brațele iubitoare a Floarei.

În bazarul din Constantinopol.]

II

Numai bunul Dumnezeu știe cum au trecut cei trei ani de zile, când Mitru fu lăsat de la oaste. Dacă avea aripi, ar fi sburat până acasă, ca să ajungă mai iute.

Cât a fost la oaste, nu a auzit nici o veste de acasă. Gândul ce l-a muncit în vremea asta, acum îl muncеște mai mult: Oare Floarea nu l-a uitat? Îl mai iubеște ea?

Mult se gândia apoi și la badea Nicolae și la Ileana, părinții lui iubiți. Când a plecat de a casă, erau neputincioși, bolnăvicioși. Cum au lucrat ei puținelul pământ ce îl au? Mai țin cei doi boi? și altele multe de felul acesta.

Cu cât se apropiă Mitru de satul lui iubit, cu atât inima îi bătea mai tare și într-una își zicea:

— Floarea nu m'a uitat, ea me iubeste...

Ajuns în sat, a mers de-adreptul acasă.

În casă inse n'a aflat pe nime... Totul eră pustiu. Nici un semn de viață. Ce însemnează asta? Unde sunt iubiții lui părinți?

Pe când gândurile acestea îl munciau, făcându-i o durere mare, baba Solomia, o vecină, veni la el și-i spuse:

— Mitrule, dragul babei, la vre-o doi ani după ce te luară la oaste, Nicolae și Ileana au murit. Floarea s'a măritat la jumătate de an după ce te-ai dus...

Mitru nu a zis nimic. Și-a luat capul în mâni și plângea cu amar, plângea ca un copil mic...

Alex. Țințariu.

Căderea florilor.

*Ca un vis pătrunde vântul
Printre crengile în floare
Și mirezme plutitoare
Umplu aierul, pământul.*

*Iar petalele 'ndrăgindu-l
Se reped la el în fugă;
Umblă arborii de-a rândul,
Ca să-i spună mândra rugă.*

*Ce nebune! doar ștrengarul
A venit de la pădure,
Să ve strice sanctuarul
Și pe voi ca să ve fure.*

*Nu-l lăsați — de și suride —
Ca prin sin să ve pătrunză,
Că el fuge și ve ride
Colo 'n freamătul de frunză.*

*Pe când voi stați veștezite —
Printre arbori aruncate,
Stați ca semne pustiite
Unor vise spulberate.*

Delanera.

Un inel de selenit.

E prea frumuseț, zise Bertha Oldrich, dar nu-l pot primi. Mulțămesc din inimă.

Fruntea lui Lorenz Hartl se adună în crețe, când luă iar în mâna sa frumosul inel de selenit.

— Eu îți ofer inelul cu intenția cea mai bună, zise el. Selenitul aduce noroc.

Ea nu răspunde nimic, ei rise numai înădusit. Știea el cum stau lucrurile. Tinera damă — pe care o iubiă el, nu voiă să se compromită, și nu-i încuviință cererea.

Ea eră numai de nouesprezece ani, de și eră văduvă. Nu-i vorbă, ea simția că tinerețea ei e dusă și cu ea speranțele tinerețelor. El ar fi avut să-i spună multe, numai de ar fi voit ea să-l asculte. Câte odată el credea, că nu-l înțelege; dar bruschețea, cu care-i refuză ea inelul, îi dădă să înțelege, că ea-l pricepe bine, că nu-l află demn.

În vara viitoare se duse familia la băi. Berta se minună că tată-so permite fetelor lui un așa lux, dar își aduse aminte că sorioarele ei cele gemine, Lisa și Hermina, sunt deja de șesesprezece ani și că tatăl lor se gândia a le căsători cât mai curând.

Mica Ada, copila ei, pe care o iubiă cu patimă, eră bolnăvicioasă. Ea încunostiință despre aceasta pe Lorenz și-i dădă părerea că ea nu va putea suportă osteneala și sgomotul, deci nu va acompaña familia la băi; dar el o asigură, că copila chiar are trebuință de aerul de la țară; de aceea-și schimbă și ea propunerea și merse la Baden.

Sezonul eră în floare și sănătoșii și bolnavii orașului de sulfur duceau viață veselă. Chiar și Bertha, care-și aduse pentru copila ei o femeie, părea a fi fericită în aceste împrejurări. Și chiar precum aerul cel proaspăt întăria nervii ei, astfel se întorcea și sănătatea ei de odată, și când o cerea odată Lorenz pe promenadă, observă, că ea și-a aflat câțiva admiratori. — Îl cuprinse un sentiment de întristare. I-ar fi dat inima și viața, și ea nu le voiă — nu l-a voi în veci!

Ea se părea a nu observă pe nimenea; dar unul, care a fost mai norocos ca alții, tinerul Warnsfel, află ocaziune a se preumblă cu ea și atunci a-i vorbi.

Într'o zi, pe veranda cea lungă, auzi Lorenz o conversațiune a acestei societăți...

— Micuța aceea cu ochi albaștri, Oldrich, e cea mai frumuseță damă aci. Păcat, că are un adorator care-i e pururea 'n călcăie. Altcum bucuros m'aș face tată vitreg.

Lorenz cunoscu vocea lui Warnsfeld. El privi în sus și zări pe Bertha în fereastră. Cum ar fi voit să știe, oare auzit-a ea ce vorbeau ei...

I se părea că din acel minut se arată mai puțin în public și trăia mai mult pentru fetița ei.

El eră necesitat a o silii să mai iasă în lume, ca să nu-i strice sănătății atâta ședere acasă.

Într'o zi el o pofti să se asocieze unei societăți, care se pregătia la o excursiune; iar după ce-și încheiă vorbele, ea prinse a ride și se reîntoarșe.

Societatea ajunsese mai la hotel, când Rosalia, grijițoarea copilei, se apropiă în fuga mare.

— Stimată doamnă! zise ea cătră Bertha, a dispărut!

Fața tinerei dame deveni palidă ca moartea.

— Ada?

— Da, a dispărut, au furat-o!

Fără de a fi putut Bertha exprimă un singur cuvânt, căzută la pământ leșinată.

— Ea leșină lesne. Asta n'ar însemna nimica, iar ș-a reveni în fire, zise una din surorile ei. Dar va nebuni, de nu i se va afla copila. Vai, domnule Hartl, cearcă, doar vei afla pe Ada! Trebuie aflată nesmintit.

El se îndreptă numai decât spre grijitoarea copilei, spre a afla detalii de la ea. Rosalia fusese la preumblare cu micuța în apropierea unui otel mare, pompos. Se așezară pe o bancă, spre a privi la trecători și equipage.

Ací se apropiă de ele o damă tineră, elegantă și povestí cu copila. În fine se așeză și ea pe bancă și întrebă pe Rosalia câte toate despre Ada. Apoi luă pălăriuța copilei, îi văzută părul, ba chiar și unghiile mânilor.

Rosalia o auzi cum zise în sine: „Nu cred, să mai seamine astfel doi copii“.

În decursul conversației oferí Rosaliei vin dintr'o sticlă, ce o avea într'o pungă de mână...

Grijitoarea copilei își perdú conștiința, după ce beú puțin din vin. Când se redesteptă, copila eră dusă.

În spaima ei nu se cugetă să întrebe pe oamenii din apropiere, ci alergă ca nebună plângând și cercând doară va vedea hăinuța cea roșă a copilei. Astfel alergă până la gară, fără de a afla ce căută.

Chiar plecase un tren; cu acesta, cugetă ea, a fost răpítă copila.

Într'aceste-și revenise și Bertha în fire.

Dar ea nu se întoarse nici spre unul din aceia, care-i arătau simpatia prin vorbe gălăgioase, ci spre Lorinz:

— Lorinz!

Inima lui sbocotí auzindu-și numele rostít cu atâta încredere.

— Voiu cercă să aflu mititica. Dar nu te întristă prea tare, Bertha, îi șoptí el și dispărú.

Fu lucru tare anevoios a afla pe muerea cea streină, de oare-ce nu avea nici un semn deosebit. Dar poliția-l îndreptă la o anumítă Margaretha Turrau din Carintia, pe care el speră a o afla în Clagenfurt. Aceasta femeie fu prinsă pentru că a furat un copil.

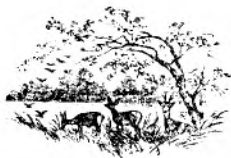
Eră o femeie nefericită, care trăia despărțită de bărbatul ei, dar eră ajutată de acela fiind că avuseră un copil. Și fiind că acesta murise și ea nu voia să-și piarză ajutorul, furase pe mica Ada, spre a ascunde de bărbatul ei moartea propriului lor copil.

Într'o săptămână Ada deveni palidă și bolnavă. Poate că n'a fost ea reu tractată, dar suferia de durul după măsă. Când ajunse Lorenz la ea, îl recunoscu numai decât și-i întinse mânuțele plină de bucurie. El luă pe micuța la pieptul lui și fu prima dată că o afla draguță. Apoi o aduse înderet mamei sale cu toată îngrijirea.

(Finea va urmá.)

Trad. de:

I. P. R.

Poezii din popor.

— Comitatul Hunedoara. —

La fântână 'ntre holare
Ce cumperi, nu poți da iară.
Io-am cumpărat un urât,
Și nu pot mere să-l vând.
Io me dusei la popa:
— „Descunună-me părinte,
Că de me-i descunună,
Șapte sute io ț-i-oi da,
Șapte sute și doi lei,
Ș-o vacă cu doi viței.
Popa din grai îmi grăia:
— Lele, lelișoara mea,
Cununa o tost la mine,
Ochii tei or fost la tine,
Să te fi uitat mai bine!
Bine să te fi uitat,
Cu cine te-am cununat,
Că blidu nu-i de aramă,
Pe urât nu-l bagi în samă.

Măi badiță copil blând,
Nu me face tot să plâng,
Și sara și dimineața,
Nu vezi bine că-mi pierd fața?
De-aș călca tot pe bumbac,
Io la tine nu mai calc;
De-aș îmbrăcă tot mătasă,
Io la tine nu vin în casă.

Măi badiță om viteaz,
Fă fântână la pârłaz,
Și strigă sara pe lună:
„Hai mândr'o la apă bună!

Frunză verde de trifoi,
M'or cerut la maica doi.
Frunză verde de măr dulce,
După băl maico n'ăș duce,
Frunză verde de măr acru,
După negru meargă dracu.

Pasere de pe ogor,
De nu văd pe badea mor.
De nu-l văd până 'n de sară,
Dorul badei me omoară.

(Auzite de la Galenia Oncoș, jună, Bretelin.)

Frunză verde de scumpie,
Me mână maica la vie,
Să-mi culeg trandafir mie,
Trandafir și dămicuț,
Să fac peană la draguț.

Trandafir bătut în masă,
Remăi mândro sănătoasă,
Dacă n'ai fost bucuroasă,
Să ne uspătăm la masă,
Tot cu frați și cu surori,
Grădina cu multe flori.
— Creșteți flori și nu 'nfloriți,
Că mie nu-mi trebuíți,
Dacă voi n'ați înflorit,
Când mie mi-ați trebuit.

(Valeria Mureșan, jună, Bretelin.)

Astăvară la Ispas,
Eram tinerel și gras,
Iote-acú ce-am mai ramas:
Să me pună la cântar,
N'ăș trage cât un țintar,
Să me pună la mesură,
N'ăș trage cât o untură.

(Juna Carolina Covaciu. Vețel.)

Culese de

Emil V. Degan.

SALON.

Thalia română . . .

Sub acest titlu „Tribuna” din Arad publică următorul prim articol:

Thalia română va aprinde curând făclie în valea Crișului alb, și jertfă va cere, în același timp, de la toți bunii Români cu dragoste pentru cultura noastră națională. Adunarea generală a fondului pentru teatru român s'a convocat adică la Brad, acest colțisor de pământ martor al atâtor evenimente din istoria redeşptării vieții românești, și mai presus de toate el însuși o prețuită cetățue culturală. Comitetul local de aranjare și primire a și făcut apel călduros către toți cărturarii români, solicitând sprijin material și moral.

Atâtea reuiriuni culturale avem și noi cu caracter general: Asociația și Fondul de teatru. Dacă nici pe acestea nu le vom sprijini, ne facem vinoși de cea mai meritată grea osândă. Iar cât de mult e necesar să amintim aceasta și cam care poate fi numărul celor cari nu-și indeplinesc în privința asta datoria națională, ni-o spune dl Andreiu Cosma, fruntașul selăgean, care cu prilejul adunării despărțământului d'acolo a întocmit o statistică nu se poate mai tristă. Un act de acuză mai întemeiată nu se poate face la adresa fruntașilor vieții noastre naționale: dintre cei cari în virtutea poziției ce ocupă și a stării lor materiale ar trebui să fie membrii la Asociație, majoritatea covârșitoare se ține departe de la ori ce activitate și jertfă. Dintre protopopii și advocații Români abia jumătate sunt membrii la Asociație, dintre medici nici unul, dintre 145 preoți abia sunt membri 9, dintre 200 de învățători nici unul!

Vor fi despărțăminte unde raporturile să fie mai bune. Situația în genere este înse așa cum ni-o prezintă dl Andreiu Cosma. Și e astfel nu numai în ce privește Asociația, dar și în ce privește Fondul de teatru. Noroc că Fondul acesta neavând cheltueli, de când s'a înființat, a tot capitalizat atât interesele sumelor vechi, cât și mult-puținul adunat ca tace de la membrii noi. Altfel nici peste un secol nu ajungea în stadiu de a putea medita cerios asupra realizării țintei ce urmărește.

Indolența asta este de neiertat. Și-i trist semn al vremii. Pentru că de și e adevărat că pătura noastră mai cultă, începând cu advocații și protopopii și terminând cu învățătorii, are să lupte cu multe și adesea nespuse de grele neajunsuri, nu e mai puțin adevărat că și cine ar putea să sprijinească mișcările noastre culturale, nu face. Dl Andreiu Cosma a arătat numai cu cifre cine-s și câți sunt cei cari dau obolul pentru instituțiile culturale române. Când s'ar întocmi înse lista cu numele celor nepăsători, când s'ar consulta cărți administrative ale revistelor noastre literare, ale ziarelor politice și ale celor doue societăți culturale, mirarea ne-ar cuprinde; mirarea

și intristarea, atât de mare e numărul celor ce lipsește de la îndeplinirea datoriei. E mare procentul indeosebi când vorba e de advocații români... Toată cinstea acestei clase a societății române. Atât în trecut, cât și în prezent, știu: ea ne-a dat pe cei mai aprigi luptători naționali. E prețios de asemeni concursul ce advocații dau pentru prosperitatea culturii române. Cine dintre noi nu cunoaște înse advocați cari nu sunt membrii la nici o societate culturală, în casa cărora nu intră nici o revistă ori ziar român, umblă înse la casele maghiare și abonează reviste și ziare ungurești!... Cine dintre noi nu va și să însire o listă întreagă de advocați români în casa cărora chiar se vorbește ungurește, cari sunt aranjați ca niște prințisori, se însoară bine, au câștig frumuseț, preocupări culturale nu le tulbură înse nici odată somnul!...

Ci chiar dacă împrejurările aduc cu sine că vrând nevrând ar trebui să participe la câte-o luptă națională ori la vreo-o serbare culturală, își scuză absența cu marea ocupație din cancelarie: i-a venit un client, a avut vre-o pertractare ori chiar vre-o execuție!...

În felul acesta toate sarcinile cad pe câțiva entuziaști...

Același lucru se petrece și cu alte clase.

Seuze nu pot avea decât învățătorii, cea mai săracă clasă și cari și de altminteri pe lângă că au reuniunile lor, apoi și așa viața lor întreagă este închinată culturii naționale.

Și nu lipsa dragostei de neam face ca sprijinitorii instituțiilor noastre culturale să fie o excepție onorabilă. Nu! Nici chiar cărturarilor români cari vorbesc în familie cu predilecție ungurește nu li se poate trage la indoială dragostea de neam. *Nu au înse dezvoltat cultul limbei românești.* Au învățat cei mai mulți în școli ungurești, s'au deprins cu cetitul în ungurește și cu teatru unguresc.

A dezvoltă în aceștia simțul de limbă, a le face cunoscută bogăția literaturii românești, a creă acel mare curent cultural care să stăpânească pe toți și să fie astfel o disciplină națională, — iată misiunea ce-și propune Fondul de teatru prin instituirea unei trupe teatrale române, iată ținta la realizarea căreia trebuie să contribuie fiecare cărturar român.

Partea mai grea a lucrului s'a făcut deja, grație stăruinții veneratului președinte al Fondului și a bărbaților mai tineri cari i-au dat cel mai desinteresat concurs. Grosul fondului este deja adunat și tineri de mari talent sunt azi stipendiați ai Fondului, așa că e chestie numai de puțină vreme, până ce visul generoasei generațiuni cari ni-a dat Asociația și Fondul de teatru să devină fapt. Puțină sfortare încă, și totul se va aranja.

Ne place a crede că adunarea generală de la Brad va fi un îmbucurător pas înainte. Sunt grele vremurile ce străbatem, din toate punctele de vedere. Să ne gândim înse, că în drumul spre Brad, sub un gorun umbros, zace reprezentantul cel mai clasic al generației care pentru neam și-a jertfit chiar viața. Din aceste pilde date, noi, generația de acum, să ne inspirăm cel puțin până la așa grad, că măcar odată pe an să lăsăm d'oparts ocupațiunile noastre de toate zilele și adunându-ne în jurul Thaliei Române, la făclia ce va aprinde în Brad, să ne cuprindem de dragoste pentru cultura națională și pentru nobilii ei propagatori.

ADUNAREA DIN BRAD.

Invitare la adunarea generală a „fondului de teatru român“, ce se va ținea în Brad la 15/28 și 16/29 august 1904 și la festivitățile ce se vor aranja cu aceasta ocaziune.

Program special :

În 14/27 august.

1. Primirea comitetului și a oaspeților la gară, sara la 7 ore.

2. Sara de cunoștință la „Hotel Central“ la 8 ore. Cină à la carte.

În 15/28 august.

3. Serviciu divin în biserica română gr. or. la 10 ore a. m.

4. Ședința I a adunării în sala de gimnastică la 11 ore a. m. cu următorul program: *a*, Deschiderea adunării și binventarea ei. *b*, Alegerea a doi notari. *c*, Raportul general al comitetului. *d*, Alegerea unei comisii de 5, pentru cenzurarea raportului general. *e*, Raportul cassarului. *f*, Alegerea unei comisii de 5 pentru a cenzura raportul cassarului. *g*, Alegerea unei comisii pentru înscriere de membri. *h*, Cetirea disertațiilor. *i*, Închiderea ședinței.

5. Banchet la „Hotel Central“ la 2 ore p. m. table, d'houte cuverta à 3 c. 20 fil. Biletele sunt a se rescumpără cel mult până în 15/28 august 8 ore a. m. la dl I. Cutean, comerciant.

6. Concert și teatru în sala „Hotel Central“ la 8 ore sara cu următorul program: I. *a*, „Răsunet de la „Crișana“, cor mixt de I. Vidu, dat de corul studenților. *b*, „Răsunetul Ardealului“, cor mixt de I. Vidu, dat de corul studenților. II. „Aur“, dramă în 4 acte de Constanța Hodos. Persoanele: Gheorge Nistor dl F. Bontescu, Maria Cosma dsoara R. Costin, Cornelia dsoara A. Damian, Ion Bisorca zis greco dl dr. I. Radu, Ana dsoara O. Ometă, Petru dl C. Albu, Luca dl I. Demian, Frantz dl A. Damian, Macrina dsoara M. Cristea, Un preot dl I. Bârna, Un dascal **, Căpitanul hoților, dl M. Stoița, Un hoț dl S. Jula, Un țaran bătrân **, Alt țaran **

III. Declamări de Z. Bârsan. Prețurile: loc I 2 coroane, loc II 1 coroană 50 fil., loc de stal 1 coroană. Bilete se pot cumpără la dl I. Cutean și sara la cassă. Venitul curat pentru fondul de teatru.

În 16/29 august

7. Ședința II cu program: *a*, Deschiderea ședinței. *b*, Cetirea și verificarea protocolului din ședința I. *c*, Raportul comisiei pentru câștigarea de membri noi. *d*, Raportul comisiei, însărcinate cu cenzurarea raportului cassarului și averii societății. *e*, Raportul comisiei, însărcinate cu cenzurarea raportului general al comitetului. *f*, Alegerea comitetului pe un nou ciclu de 3 ani. *g*, Determinarea locului, unde se va ținea adunarea generală pentru anul 1905. *h*, Alegerea unei comisii de 3 membri pentru verificarea protocolului din ședința II. *i*, Închiderea adunării.

8. Petrecere cu joc la „Hotel Central“. Începutul la 8 ore sara. Bilete de persoană 2 cor., de familie 4 cor. Bilete se pot căpăta la dl I. Cutean și sara la cassă. Venitul curat e destinat pentru fondul de teatru.

9. În 15/28 și 16/29 august de la 3—5 d. a. va fi deschisă expoziția de țesături și lucruri de mână

țărănești din Zarand în salele din etaj ale gimnaziului. Bilet de intrare de persoană 40 fil. Venitul curat e destinat pentru premiera ȣerencelor noastre, cari au espus obiectele. Premiera se va face în 16/29 crt. luni d. a. la 5 ore.

În 17/30 august.

10. Escursii.

Nota: P. T. oaspeți, cari sosesc cu trăsura, se pot informa pentru cvartire la „Hotel Central.“ Brad, 20 august n. 1904.

Comitetul aranjator.

Adunarea generală a Asociațiunii.

Convocare.

În sensul §§-lor 23 și 26 din statute, membrii „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ se convoacă în adunare generală ordinară la Timișoara pe zilele 21 și 22 septembrie st. n. 1904. Programul adunării este :

Ședința I. Miercuri la 21 septembrie st. n. 1904, la orele 11 a. m. Ordinea de zi: 1. Deschiderea adunării generale. 2. Înscrierea delegaților prezenți. 3. Raportul general al comitetului central. Alegerea comisunilor: *a*, pentru examinarea raportului general; *b*, pentru cenzurarea încheierii conturilor anului 1903 și a proiectului de budget pentru anul 1905; *c*, pentru înscrierea membrilor. 5. Prezentarea propunerilor eventuale.

La orele 5 după amiază ședința festivă a secțiunilor științifice-literare.

Ședința II. Joi la 22 septembrie st. n. 1904, la orele 10 a. m. Ordinea de zi: 1. Raportul comisunilor. 2. Alegerea comitetului central și a funcționarilor Asociațiunii. 3. Fixarea locului pentru adunarea generală din 1905. 4. Dispozițiuni pentru verificarea procesului verbal. 5. Închiderea adunării generale.

Se observă, că eventualele propuneri au să fie prezentate în scris presiului „Asociațiunii“ (în Sibiiu, strada Morii nr. 8), cu 8 zile înainte de adunarea generală.

Sibiiu, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, ținută la 28 iulie 1904.

Iosif St. Șuluțiu mp., vicepresident. Dr. C. Diaconovitch mp., primsecretar.

*

Comitetul aranjator din Timișoara publică următorul

Program :

al festivităților ce se vor aranja cu ocaziunea adunării generale a „Asociațiunii“ la 21 și 22 septembrie st. n. 1904 în Timișoara :

1. La 20 septembrie întimpinarea la gară a comitetului central. 2. Tot în aceea ziură sară de cunoștință și cină comună în otelul „Principele de Coroană“. 3. La 21 septembrie dimineata participarea la serviciul divin la biserica gr. or. română și la cea gr. cat. română din Timișoara-Fabrie. 4. La 11 ore înainte de amiază I-a ședința a adunării generale în sala mare a otelului „Principele de Coroană“. 5.

După amezii la 2 ore banchet tot în acea sală. 6. Sara la 8 concert tot în acea sală. 7. La 22 septembrie la 10 ore înainte de amiază a II-a ședință a adunării generale. 8. Tot în aceea zi după amezii la 4 ore ședință festivă a secțiunilor științifice-literare în sala mică a otelului „Principele de Coroană”. 9. Sara petrecere de joc în sala mare a otelului.

În Timișoara cvartire private pentru publicul care vine la adunarea generală, nu stau la dispozițiune, fiecare oaspe căpătă odae numai la otel; deci toți aceia cari voesc a participa la adunarea generală sunt rugați până inclusive 18 septembrie a comandă odae la președintele comisiunii de încortelare dr. Aurel Cosma advocat în Timișoara, căci altcum comitetul de învartirare, fiind mare circulația călătorilor străini în Timișoara, nu va fi în stare a acviră odăi cerute la timp întârziat; totodată sunt rugați cu această ocaziune a înștiință dacă voesc a participa la banchet, ori nu, ca comitetul aranjator să se poată de timpuriu orientă.

Dacă oaspeții, cari comandeză cortel, vor înștiință, că cu care tren ajung la Timișoara, la gară vor fi așteptați de membrii comitetului de învartirare, ca să le comunice că pentru fiecare oaspe în care otel e odaia comandată.

Timișoara, la 19 august 1904.

Comitetul aranjator.

Contesa Mathieu de Noailles.

Ironia sortii e, când talentele unui popor sunt răpitate de alt popor mai bogat în talente.

Astfel suntem noi, Românii. Atâția artiști, atâția pictori, atâția scriitori și scriitoare s'au deslipit de simțământul nostru, — atâtea puteri am pierdut în viață prin asemilațiunea popoarelor mai culte.

Iată aici e o eclatantă dovadă a celor zise de mine: Contesa Mathieu de Noailles. După nume, cetitorii își vor inchipui o aristocrată franceză, precând dsa este o fiică a noastră, fiica distinsului român: Bassarab Brancovean prințul.

Născută în Paris, contesa crescù în capitala culturai, primind astfel o rară educație de la părinți.

În frageda etate de 12 ani, scrie poezia cea dintii, plină cu note sugestive, cu o melancolie nedeslușită. — Și abiă peste cinci ani, „rănită de amor” publică alte versuri, mult mai fărmeătoare ca juveniliile... Ce entuziasm când apare „Coeur Innombrable”! Ziarele îi aduc elogii, criticii îi consacră coloane întregi, iar poeta primește felicitările cetitorilor, cari îi trimit cu miile *scrisori de admirație*.

Contesa de Noailles a suferit mult în lume. — Cunoaște toate durerile sufletesti; cunoaște mizeria iubirei, gelosia, cu alte cuvinte a trecut prin toate stările vițiilor omenești.

Numai astfel a putut să conceapă romanul „la Nouvelle Espérance”, de care Paul Acker se exprimă, că-i: un „roman étrange, tumultueux, véhément et passionné, qui demeure un poème. Al doilea roman: „le Visage émerveillé” e tot așa bine succes ca cel dintii.

Stilul, limbajul contesei e elegant, vioi și subtil. Analiza sufletească în piese e desevarsită. N'are persoane bolnave în opere, a căror afecțiune să de-tragă din valoarea scrierei. Versificația e corectă,

rimele sunt sănetoase, bine ticluite în poezii,* iar fondul — acest atom al Dumnezeirei, cum zice Lemaître, — nici odată nu-i greșit și nu-i obscur.

Ne pare bine pe de-o parte, că o româncă a putut câștiga simpatia Franciei literare, suntem ne-mângăiați pe de altă parte, cum soartea ne-a răpit un geniu feminin din șirul genilor românești.

E. Isaac.

TEATRU ȘI MUZICĂ.

De la conservatorul din București. Dl D. Popovici, mult aplaudatul bariton român de la opera wagneriană din Beyreuth, a fost numit director al conservatorului de muzică și declamațiune din București.

Teatru în Ciclova-montană. Tinerimea studioasă din Ciclova-montană va aranjă la 15/28 august o serată teatrală. Se vor jucă piesele: „Trei doctori” localisare de Virginia Vlaicu, „Arvinte și Pepelea” dialog de V. Alecsandri; „Cărlanii” vodvil într'un act de Const. Negruzii. După teatru dans.

Concert în Glimboca. Inteligența română din Glimboca (comitatul Caraș-Severin) arangează în 16/29 august 1904 concert, împreună cu disertație și declamațiuni, în școala comunală din loc. Program: 1. „Duce-m'as”, cor bărbătesc. 2. „Luesul” (fala), disertațiune de V. Musta. 3. „Mama Anghelușa” monolog, predat de Mara. 4. „Hodja Murad Pașa” de V. Alecsandri, declamat de Musta. 5. „Balade”, solo de violină de P. Mara. 6. „Jidanul cu Sf. Petru la poarta raiului” dialog, predat de Simeria și **. 7. „Auzi valea”, cor bărbătesc. După mântuirea programului urmează joc.

Liturghia Stlui Ioan Gură-de-Aur. Dl Iuliu Birou, învățător și dirigent de chor în Tievaniu-mare, anunță că a pus pe note muzicale, după motivele melodiilor celor opt glasuri bisericesti din Banat, unde — după cum e recunoscut — se cântă cele mai frumoase melodii bisericesti, liturghia Stlui Ioan Gură-de-Aur. A armonisat apoi aceasta liturghie pentru coruri de 2, 3 și 4 voci egale și de 4 voci mixte, întocmind prin aceasta 4 liturghii, pentru cele 4 feluri de coruri vocale. Dsa va tipări lucrarea aceasta și invită la abonare. Prețul liturghiilor este următorul: Liturghia pentru cor de 4 voci bărbătesti, cât și cea pentru cor de voci mixte, va costă câte 5 c.; iar liturghia pe 2 voci egale va costă 1 coroană. Cele doue liturghii, pe 2 și 3 voci egale, sunt menite pentru corurile școlare.

Teatru în Bod. Corpul didactic din Bod lângă Brașov va aranjă la 15/28 august o reprezentație teatrală. Se va jucă piesa „Asă a fost să fie” de Alex. Tințariu.

PICTURĂ.

O nouă pictură a princesei Maria a României. Princesa Mostenitoare Maria a terminat un splendid peisagiu reprezentând cuibul princesei de la Sinaia, precum și vederea de pe înălțimea unde se află drăgălașa construcțiune.

* O să avem plăcerea ai publică unele în traducere.

Pictarea catedralei gr. or. din Sibiu. Consistoriul gr. or. din Sibiu a decis să creadă în pictarea catedralei pe pictorul nostru dl profesor Octavian Smigelski, care — precum aflăm din „Sieb. D. Tagblatt“ — va fi ajutat de pictorul brașovean Arthur Coulin. Deocamdată se vor picta numai părți anumite ale catedralei, în stil bizantin. După sfințirea catedralei, care se va serba în luna iunie anul viitor, se vor picta și celelalte părți ale bisericii.

SCULPTURĂ.

Bustul lui Ioan Creangă. La Iași consiliul comunal a decis să facă bustul repositului povestitor popular Ioan Creanga, pentru una din piețele sale publice. Bustul e gata și se va așeza în fața școlii primare Trei-Erarchi, unde Creanga a fost institutor. Inaugurarea se va face în septembrie.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Pentru masa studenților români din Brașov Dl dr. Constantin de Missits, avocat în Lipova, și doara Valeria Branisce din Brașov au dăruit pentru masa studenților români din Brașov cu ocaziunea fidanțării dlor suma de 30 cor. în locul anunțurilor obișnuite de logodnă. Primească generoșii donatori cele mai călduroase felicitări și mulțămite. *Direcțiunea școlilor medii gr. or. române din Brașov.*

Mausoleu lui Mihailu Viteazul. Din inițiativa dlui Gr. G. Tocilescu s'a fost luat hotărârea, de a se ridica un mausoleu la mănăstirea Dealului, în care să se depună capul lui Mihailu Viteazul, aflat la aceea mănăstire. În acest scop s'au dat mai multe serbări de cătră studenți, adunându-se o sumă de aproape cinci mii lei. Cu acești bani s'a comandat zilele acestea la Viena mausoleul, care va fi din granit cu incrustații și o placă de email cu portretul lui Mihailu Viteazul, și care va fi inaugurat în octombrie. Mausoleul, lucrat în stil bizantin, va fi așezat în mijlocul bisericii.

De la academia tehnică militară din Viena. În 18 l. e. a avut loc în Viena promovarea și depunerea jurământului a absolvenților academiei tehnice militare, printre cari s'au aflat și trei tineri români. 1, Dl Elias Cena, la artileria de câmp în Pojon. 2, Dl Coriolanus Bardosy la artilerie în Brașev și 3, Traian Smeu la trupa de geniu în Alba-Iulia.

Biserica gr. cat. română din Șomcuta-mare. Un corespondent al „Gazetei de Duminecă“ din Șimleu, vizitând noua biserică gr. cat. română din Șomcuta-mare, scrie: „În cor au cântat câțiva tineri, cred că învățători ori doară teologi. Ori cine au cântat, melodia de la „Cuvine-se cu adevărat“ e rusească și o putea lăsa pentru Rușii din Biscad; avem noi cântările bisericești puse pe note de Muzicescu, Dima, Cunțanu, (tatăl poetei), Vidu ș. a. de ce adecă ar fi să luăm melodie rusească? Relativ la ajustarea internă a bisericii ar fi de observat: bisericile de rit grecesc sunt cu 2 strane pentru cântăreți, cea dreaptă și cea stângă — în Șomcuta e numai o strană pentru cântăreți și corul; în biserică de rit grecesc sunt scaune numai pentru neputincioși

pe lângă păreți (chiar și la catedrala din Blaj) în Șomcuta e plină biserica de scaune ca la catolici; în biserica de rit grecesc nu sunt suferite chipurile cioplite ci numai zugrăvite, acei paremi-se văzui noul cioplit; icoanele de la amvon încă nu sunt pictură bisericească grecească, iar șederea femeilor în partea bisericii numită sânta, nu ar fi permisă; tinda e locul lor, așa preserie tipicul și ritul nostru și de ele trebuie să ne ținem.“

Gimnaziul din Beiuș. Am primit Programa gimnaziului superior gr. cat. și a școlilor elementare din Beiuș pe anul școlastic 1903/4, redactată de Ioan Butean director și profesor ordinar. Drept lecture literare ni se ofer următoarele: Discurs, rostit la aniversarea centenară a lui Deák Ferencz de profesorul Traian I. Farkas; Discurs festiv la festivalul aranjat de tinerimea gimnazială din Beiuș, la ziua onomastică a Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu, de profesorul Vasile Dumbrava. Din planul de învățământ vedem că mai mare atențiune s'a dat limbii latine care s'a propus în 39 ore, matematica în 33, limba maghiară în 29, limba română în 18. În internatul Pavelian la finea anului au fost 118 elevi, din cari 53 au plătit taxa, au beneficiat 67. Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu a înființat masa studenților, deocamdată pentru 15 elevi, între cari și greco-orientali. Biblioteca profesorală s'au sporit cu mai multe cărți dăruite și cumpărate. Biblioteca Iosif Vulcan, întemeiată de redactorul nostru, în anul trecut s'a sporit cu 438 opuri, astfel biblioteca aceasta s'a urcat la 1590 opuri, toate dăruite de Iosif Vulcan. La gimnaziu au funcționat 17 profesori, 4 cateheți și 3 profesori de studii extraordinare. Numarul elevilor la finea anului școlar 397, români 340, din cari 162 gr. cat., 178 gr. or.

Școala civilă gr. cat. de fete din Beiuș. Am primit Programa școlii civile gr. cat. publice de fete din Beiuș, aparținătoare Internatului Pavelian de fetițe a diecezei gr. cat. de Oradea-mare pe anul școlastic 1903/1904, redactată de Vasiliu Ștefanica directorul școlii, profesor public ordinar gimnazial. Cuprinde în general: raport despre școală, raport despre internat. Partea a doua referitoare la internat edată de direcțiunea internatului. Raportul despre școală începe cu Epistola Pastorală a Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu, dată cu ocaziunea primei Sale vizitațiuni la Roma în toamna anului 1903. Urmează O vorbire cătră popor, ținută la o adunare a despărțământului Asociațiunii. Apoi ortografia română adoptată de Academia Română în sesiunea trecută. Planul de învățământ arată ce se învață. Corpul didactic: Un director și profesor, directoarea internatului de fete, 4 profesoare, o profesoară de muzică și de limba franceză, o învățătoare provisorie, un profesor de religiune, altul de desemn și un catechet pentru elevele gr. or. Numarul elevelor: 90, toate române și anume 81 gr. cat. 9 gr. or. În internat au fost 86 eleve, parte cu plata întreagă, parte cu jumătate, parte gratuit.

C E E N O U ?

Hymen. Dl dr. *Liviu Ghilezan* avocat în Moș, comitatul Torontal și doara *Hortensia Micloa* din Arad se vor cunună la 11 septembrie n. în catedrala gr. or. română din Arad. — Dl dr. *Constan-*

tin *Missits* avocat în Lipova și dsoara *Valeria Branisce* s'au logodit. — Dl dr. *Titu Pertia* din Elisabetopole și dsoara *Marioara Tilea* din Șmig se vor cunună la 15/28 august în Șmig. — Dl *Ștefan O. Iosif*, tinerul poet din București originar din Brașov, s'a căsătorit cu tinera scriitoare *Natalia Negru*. — Dl *Constantin Sandu*, un alt scriitor român, s'a logodit cu dsoara *Elena Radulescu* la Călăraș. — Dl dr. *Ioan Margita* avocat în Geogiu, s'a fidațat cu dsoara *Aurelia Șerban* în Sântohalm. — Dl *Ioan Fodorean* și dsoara *Ana Veturia Cristea* se vor cunună în 4 septembrie în Valea-Bulzului.

Centenarul al 18-lea al descălecării noastre. În anul viitor se vor împlini o mie opt sute de ani de când împăratul Traian a adus coloniile romane în Dacia și a întemeiat aici națiunea română. Serbarea acestui eveniment s'a discutat mai de multe ori, s'au ocupat de ea și cercurile conducătoare ale Asociațiunii; acum o relevază din nou ziarul „Cronica” din București. Este de dorit ca serbarea să se țină. Ar fi serbătoarea cea mai impozantă a neamului românesc.

Săpături archeologice în Bucovina. Pe malul stâng al Prutului, la 15 klm. spre apus de Cernăuți, e Șipenițul, căminul familiei Costin. Proprietariul de astăzi, barona Pulheria Vasilico și barona Mustăț, amândouă din familia Costin, sunt foarte cu grije pentru păstrarea acestei străvechi locuinți boeresti, una din cele mai vechi din familiile nobile ale Bucovinei. Dl căvaler Emanuel de Costin a făcut săpături, cari au dat la iveală rămășiți însemnate preistorice, cari s'au trimis muzeului din Viena: numeroase vase de lut din epoca pietrei în forme felurite, parte zugrăvite, parte fără podoabe, vase duble de lut, idoli, chipuri de animale, cremenii în formă de cuțite, urme înalte până la un metru, coarne de cerb și de caprioara, numeroase harburi, toate s'au trimis în lazi bine împachetate la muzeul din Cernăuți și la cel din Viena. În epoca pietrei (în perioada palafitelor) au fost o stațiune destul de întinsă spre apus de Șipeniț. Dl Costin va urmări înainte cu desgropările.

Muzeu de istorie națională. La București s'a început săptămâna trecută zidirea unui palat pentru muzeul de istorie naturală, care va costa 350.000 lei. Clădirea se va compune din o parte centrală (subsol, parter și etaj) și din 2 aripi, cari au și al 2-lea etaj. În partea centrală va fi o sală mare de 40 metri pătrați pentru expoziția modelelor de mamifere, paseri etc. Ea va avea un etaj cu galerii de 200 metri pătrați. În subsolul părții centrale se va putea instala un acvariu pentru pești de apă dulce, precum și un altul pentru pești de mare. Suprafața sălilor de muzeu va fi de 1200 metri pătrați, iar cea a camerelor de studiu și a colecțiilor științifice de peste 300 metri pătrați. Proiectul muzeului a fost întocmit astfel, ca clădirea să se poată mări și când va fi completă se va putea asemena cu cele mai mari muzee din capitala Europei.

Călimdarul săptămânei.

Ziua sept.		Călimdarul vechiu		Călimd nou
Dum. 13 d.	Rus. v. 4; Ev. inv. II; Ev. lit. Mat. c. 51,			33-42
Duminecă 15	(f) Ad. P. Născ.	28		Augustin
Luni 16	M. Diomid	29		Tăier c. Ioan
Marți 17	M. Miron	30		Rosa
Mercuri 18	M. Flor și Laur	31		Raimund
Joi 19	M. Andrei Str.	1		Sept. Egid
Vineri 20	Pr. Samuil	2		Ștefan
Sâmbăta 21	Ap. Tadeu	3		Serafin

Proprietar, redactor respunzător și editor
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 14/296 b.)

CONCURS.

Direcțiunea institutului de credit și economii Bihoreana publică concurs pentru ocuparea postului de cassar la filiala institutului din Tinca (Tenke).

Concurenții sunt rugați să-și înainteze recursurile direcțiunei institutului cel mult până în 10 septembrie 1904, ori să le prezenteze în persoană directorului executiv dr. Coriolan Pap.

Postul de cassar se îndeplinește deocamdată numai interimal pe un an de probă, cu un salariu anual de 800 coroane, plătit în rate lunare anticipative și are să fie ocupat în 30 septembrie 1904 st. n.

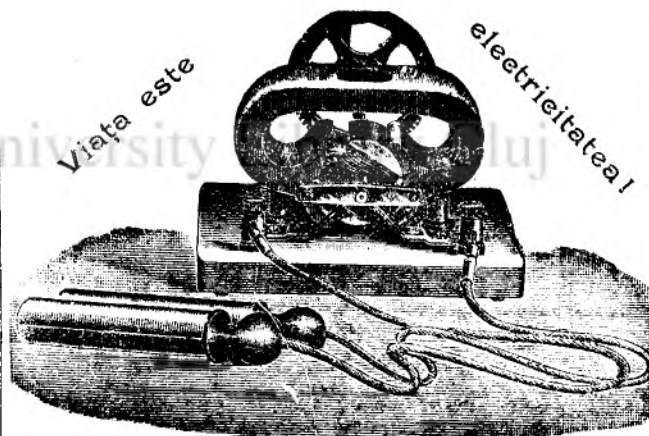
Cassarul deodată cu ocuparea postului se are să depună o cauțiune de 2000 coroane, la casa centrală a institutului.

Oradea-Mare 25 august 1904.

Direcțiunea

institutului de credit și economii Bihoreana societate pe acții.

Reînnoirea și lungirea vieții cu „Electrophor”-ul original de America.
Instrument medical electric vindecător, pentru folosință privată.

Atrag atențiunea oamenilor cari pătinesc de morburii și sunt slabi, asupra acestui instrument de electricitate și le dau sfatul ca să-l folosească pentru că: **Electrophor-ul** întărește nervii, reînnoește sângele, ne redă mințea și simțirile agerite. Asigură lucrarea regulată a sângelui și nervilor și ne scutește de toate boalele.

Dr. Bourg, vestitul profesor de la facultatea de medicină din Paris astfel s'a declarat despre „Electrophor”: Nu numai mătriciile, reuma, sgârșcirile, nervii și asthma au vindecat-o, acolo unde știința medicilor n'a mai putut ajuta, ei și boalele de nervi, durerile de cap, colica, sunetul urechilor, nedormirea, hipocondria, dar mai cu seamă au vindecat în mod minunat stricturile și vinele de aur în vre-o câteva zile, ba în multe cazuri în câteva ceasuri.

Boalele femecești dau aproape vindecare sigură. Ba chiar și femeile în stare binecuvântată îl pot folosi cu succes bun.

Nu se strică!

Ține pe vecie!

Costă coroane 10.—

Costă coroane 20.—

Un aparat mai mic pentru oameni mai slabi.

Un aparat întreg pentru vindecarea boalelor încheite.

Trimittându-se bani înainte ori cu rambursă le espedează îndată reprezentantul din Europa al firmei „Electrophor Co. Limited”.

Auffenberg József

(4-12) **Budapest, Huszár-uteza 6.**